

İNŞAAT SEKTÖRÜ ANALİZİ

**Jeopolitik Gerilimler Artarken
Başrolde yine Ortadoğu, yine Petrol**

Dünya - Türkiye - İnşaat Sektörü

Temmuz
2014

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

"Dünyanın yaşamakta olduğu, geçici bir istikrarsızlık dönemi değil. Dünya bir 'sistemik düzensizlik' dönemine girdi."

William Hague, İngiltere Dışişleri Bakanı, 3 Haziran 2014,
The Chatham House, Londra Konferansı

ÖZETİN ÖZETİ

Küresel ölçekteki gelişmeler yeni güç dengelerinin oluştuğuna işaret etmektedir. Dünyadaki siyasi ve ekonomik gelişmelerin yönünü belirlemede ağırlıklı rol oynayan ABD-AB-Rusya-Çin dörtlüsüne son dönemde Afrika'dan Ortadoğu'ya uzanan geniş bir coğrafyaya yayılmış olan ve artık Avrupa'yı da kaygılandıran şiddet eğilimli İslamcı hareketin eklendiği gözlenmektedir.

Dünya siyaset sahnesinde küreselleşme karşıtı, popülist, aşırı sağcı, ırkçı partiler güçlenmekte, tüm bunlar ekonomiye ürünlerin, işgücünün ve sermayenin serbest dolaşımına karşı tepkiler biçiminde yansımaktadır. *"Bu güçler küreselleşmenin ihtiyaç duyduğu uluslar üstü denetim kurumlarından oluşan alfabe çorbasını (AB, BM, WTO ve IMF gibi) istemiyor. Örneğin küreselleşmenin son yirmi yılının simgesi olan internet bile (Çin, İran, Türkiye ve Rusya dahil) sosyal medyaya erişimi sınırlandırarak özgür ifadeyi sonlandırmak isteyen daha otoriter ülkelerde parçalanma riski taşıyor"* değerlendirmesini yapan Nouriel Roubini, söz konusu eğilimlerin ana nedenleri arasında birçok ülkedeki bozulan gelir ve servet eşitsizliğine işaret etmiştir.

Mayıs sonlarındaki Avrupa Parlamentosu seçimlerinden pek çok ülkede AB karşıtı aşırı sağcı partilerin güçlenerek çıkması, bu partilerin azınlıkta olmalarına karşın, Avrupa'da ve dünyada kaygı yaratmış, üye ülkelerin egemenliklerinin korunduğu bir "Uluslar Avrupa'sı" ortamının arzu edildiği şeklinde yorumlanmıştır.

Tüm sistemi etkileyen bir düzensizliğe karşın, doğalgaz ve petrol coğrafyasına yoğunlaşan hegemonya mücadelesi tırmanmakta, beraberinde getirdiği iç çatışmalar ile savaş tehditleri Avrasya'dan Afrika ve Ortadoğu'ya uzanan bir jeopolitik eksende artmaya devam etmektedir. Mısır, Libya, Suriye ve Irak başta olmak üzere "Büyük Ortadoğu Bölgesi" ülkelerini etkisi altına almış olan Arap Baharı ise yerini uzun süreceğe ve fırtınalı geçeceğe benzeyen bir kışa bırakmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin Musul Başkonsolosluğu'nun İslamcı terör örgütü IŞİD'in baskınına uğraması ve Irak'ta yaygınlaşan mezhep kökenli iç savaş sadece Irak'ı ve Türkiye'yi değil, olası siyasi ve ekonomik sonuçları itibarıyla bölgeyi ve dünyayı da yakından ilgilendirmektedir. Ekonomik riskler arasında petrol fiyatlarındaki yükseliş ve bölgeye yönelik ticaret hacminde düşüş başta gelmektedir.

Son Hindistan seçimleri 49 yıllık Kongre partisinin yönetiminin sona ermesi açısından dünyada büyük yankı uyandırmış ve yaklaşık 10 yıldır orta gelir tuzağında bulunan ülkenin ekonomik sorunlarının sonucu olarak değerlendirilmiştir. Yeni başbakan Modi'nin ekonomik gelişme odaklı tutumu ve yabancı sermaye girişini yeniden başlatacağı beklentisi hem halkına hem de yakın ve uzak çevredeki ülkelere yeni umutlar vermiştir. Hindistan seçim sonuçlarının Güney Asya'daki dengeler açısından önemli olduğu, yeni stratejik işbirliklerini gündeme getirebileceği ve Hindistan'ın ABD tarafından Çin'i dengeleyebilecek yeni bir güç olarak değerlendirilebileceği görüşleri yaygındır.

Mayıs'ın ilk haftasında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), 11 Haziran'da ise Dünya Bankası "Ekonomik Görünüm" raporları yayınlamışlardır. OECD raporunda Türkiye için 2014'de %2.8, 2015'te ise %4.0 büyüme öngörülmüştür. Dünya Bankası ise ABD'deki şiddetli kış ile Tayland, Ukrayna ve Türkiye'deki siyasi gerginlik gibi nedenleri gerekçe göstererek küresel ve ülkeler bazındaki büyüme tahminlerini aşağıya çekmiştir. Söz konusu raporda Dünya Bankası, Türkiye'nin 2014 büyüme tahminini

%3.5'den %2.4'e indirmiş ise de güçlenen ihracat ile devam eden kamu talebi sayesinde ekonominin dayanıklılığını koruduğunu belirterek 23 Haziran'da yeniden %3.5'e yükseltmiştir.

IMF ise 14 Haziran'da yayınladığı "Dönüşüm İçindeki Yükselen Piyasalar: Büyüme Beklenti ve Zorlukları" başlıklı raporunda, büyümelerini dış borçlanmayla finanse edilen özel tüketim ya da yüksek kamu tüketimi üzerine inşa eden Brezilya, Türkiye ve Güney Afrika gibi yükselen piyasa ekonomileri için önceliğin "tüketimi azaltmak ve dış açıklar ile çöküş riskini azaltacak tasarrufları artırmak" olduğunun altını çizmiş, sürdürülebilir ve güçlü bir büyüme için yapısal reformların önemine değinmiştir.

Türkiye ekonomisinin 2014'ün ilk çeyreğinde beklentileri aşarak %4.3 büyümesi kadar, yılın başından itibaren uygulamaya konulmuş olan makro ihtiyati tedbirlere bağlı olarak iç ve dış talep arasında kuvvetli bir dengelenmenin başlamış olması da memnuniyet verici bir gelişme olmuştur. İlk çeyrekte yurtiçi talep büyümeye 2.8 puan, net dış talep ise 2.7 puan katkıda bulunmuştur.

2013 yılının son çeyreğinde %5.8 oranında büyüme kaydetmiş olan inşaat sektörünün 2014'ün I.Çeyreğindeki büyümesi %5.2 olmuştur. Konut arzındaki hızlı artışa karşın konut satışlarının 2014'ün ilk altı aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %7.8 gerilemesi kaygı vermektedir.

2014'ün ikinci yarısında Türkiye'nin gündemindeki en önemli iç siyasi olay Ağustos'taki cumhurbaşkanlığı seçimidir. Ekonomideki büyümenin sürdürülebilirliği açısından iyimser beklentilerin yanı sıra karamsar olasılıklar da dile getirilmektedir. Kısa vadeye dönük iyimserliğin temelinde ilk çeyrekte ekonomideki büyümenin beklentilerin üzerinde gerçekleşmiş olması ve kamu sektörü harcamaları ile ihracatın büyümeye destek vereceği varsayımı bulunmaktadır. Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB) son dönemde aldığı büyümeyi destekleyici kararların Türkiye'nin ihracatını olumlu etkilemesi, ihracata dayalı büyümenin cari açığı daha da aşağı çekmesi ve enflasyonun Haziran ayından itibaren düşüşe geçmesi ekonomi yönetiminin beklentileri arasındadır. Kaygılar ise, Ukrayna ve Irak krizleri ile yaklaşan seçim süreçlerinde yaşanabilecek iç siyasi gerilimlerin ekonomiyi; enerji maliyetlerinin yükselmesi, ihracatın gerilemesi, güven kaybı, yabancı sermaye girişinin azalması, özel sektör yatırımlarının gerilemeye devam etmesi ve istikrarın sekteye uğraması boyutlarıyla olumsuz etkilemesi ve ABD Merkez Bankasının (FED) parasal genişlemeden çıkış stratejisinin finansal piyasalarda kaos yaratması olasılıklarından kaynaklanmaktadır.

Irak Krizi ile Libya'daki son gelişmeler, neden oldukları kayıplar ve ufuktaki riskler itibariyle sadece ekonomiyi değil, inşaat taahhüt sektörünü de çok yakından ilgilendirmektedir.

DÜNYA

"Sistemik düzensizlik" dönemine mi girdi ?

2014'ün Mayıs ve Haziran aylarında OECD, Dünya Bankası ve IMF tarafından yayınlanmış olan raporlar ile önce Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve son dönemde ABD Merkez Bankası (FED) tarafından yapılan açıklamalar dünya ekonomisinin "büyük resesyonun" yol açtığı tahribatı geride bırakmış olmasına karşın sistematik sorunların devam ettiğine, yıllık %3.0 düzeyinde seyreden yavaş tempolu büyüme ile kitlelerin yaşam standardında iyileşme sağlanamadığına, Avrupa başta olmak üzere pek çok bölge ve ülkede durgunluğun, yapısal reform ihtiyacının ve aşağı yönlü risklerin devam ettiğine işaret etmektedir.

En büyük gelişmiş ekonomiler yılın ilk çeyreğinde de yavaşlamaya devam etmişler, OECD üyesi 34 ülkede 2013 yılının üçüncü çeyreğinde %0.7, son çeyreğinde %0.5, 2014'ün ilk çeyreğinde ise %0.4 büyüme kaydedilmiştir. Avrupa'da toparlanma hız kesmiş, büyüme performanslarında ülkeden ülkeye büyük farklılıklar görülmüştür.

Dünya Bankası 11 Haziran'da yayınladığı “Küresel Ekonomik Görünüm” raporunda bir yandan 2014 yılı küresel büyüme öngörüsünü %3.2'den %2.8'e düşürmüş, diğer yandan ABD, Rusya ve Çin'e FED faizleri yükseltmeden önce ekonomilerini güçlendirmeleri çağrısında bulunmuştur. Ayrıca küresel ekonominin ABD'deki durgunluk, finansal piyasalardaki karışıklık ve Ukrayna'daki belirsizlik nedeniyle çetin bir başlangıç yaptığının altını çizmiştir.

Rapora göre gelişmekte olan ülkeler küresel büyümenin hızlanmasına katkı konusunda başarısız olurken mali baskının azalmasıyla iç talebin arttığı ve işgücü piyasalarının iyileşme gösterdiği gelişmiş ekonomiler küresel büyümeye hız kazandırmaktadır.

Mayıs ve Haziran aylarında piyasaları olumlu etkileyen iki önemli gelişmeden birincisi Avrupa Merkez Bankası'nın para politikasını gevşetmek üzere harekete geçmesi, ikincisi ise ABD Merkez Bankası'nın 18 Haziran'da yaptığı faiz artırımları ve uzun vadeli politika faizlerine ilişkin açıklama olmuştur.

Avro Bölgesinde enflasyonun 2014 Mayıs ayında %2.0 hedefinin çok altında kalmaya devam etmesi ve ufukta deflasyon riskinin belirmesi Avrupa Merkez Bankası'nın para politikasını gevşetme yönünde harekete geçiren bir numaralı etken olmuştur. ECB Başkanı Mario Draghi hukuki çerçeveleri içerisinde sıra dışı politika araçları kullanılabileceğini, faizlerin gerektiği sürece düşük kalmaya devam edeceğini, bankaların toplam kredi hacminin %7'si kadar yeni fonlama imkanı sahibi olacağını, fonlama operasyonunun büyüklüğünün 400 milyar Avro'yu bulacağını ve söz konusu operasyonların 2014 yılının Eylül ve Aralık aylarında gerçekleştirileceğini de açıklamıştır. Draghi söz konusu açıklamasında hazırlanan paketin “politika duruşunda gevşeme, aktarım mekanizmasında iyileştirme ve daha fazla gevşeme gerekirse alışılmışın dışında araçlar kullanabilme” olmak üzere 3 bileşeni bulunduğuna ve gerekmesi halinde parasal genişlemeye daha da hız verilebileceğine işaret etmiştir. Yeri gelmişken bazı uzmanların negatif faizin olası risklerine karşı uyarıda bulduklarını, bankaların ECB'deki mevduatlarının maliyetini müşterilerine yansıtabilecekleri değerlendirmesini yaptıklarını, bu bağlamda bankaların riskli varlıklara yönelmeleri halinde yeni varlık balonlarının oluşmasından kaygı duyduklarını belirtmekte de yarar vardır.

Haziran'da piyasalarda bahar havası estiren bir diğer açıklama ABD Merkez Bankası'ndan (FED) gelmiştir. Ekonomiye canlandırmak için uyguladığı varlık alım programını aşamalı olarak azaltmakta olan FED, 18 Haziran'da yaptığı açıklamada ekonomideki toparlanmaya güven duyduğunun altını çizmiş, gelecek yıldan itibaren başlanacak faiz artırımlarında biraz daha hızlı hareket edilebileceğinin sinyalini vermiş, uzun vadeli politika faizi hedefini indirmiş, tahvil alımlarını ise beklendiği gibi aylık 45 milyar ABD Dolarından 35 milyar ABD Dolara çekmiştir. FED'in bu açıklamaları piyasalarda olumlu karşılanmış, dünya borsalarını ve gelişmekte olan para birimlerini yukarı yönde hareketlendirmiştir.

ABD: Durgunluk sonrası toparlanma henüz bitmedi

ABD ekonomisi 2014 yılının ilk çeyreğinde -%1.0 olan beklentinin de altına inerek yıllık bazda %2.9 küçülmüştür. Bu durum son 5 yıllık dönemdeki en kötü performans anlamına gelmekte ve diğer nedenlerin yanı sıra olumsuz geçen hava koşulları ile de ilişkilendirilmektedir. ABD ekonomisinin önemli büyüme dinamiklerinden olan tüketici harcamalarındaki artış %3.0'den %1.0'e gerilemiş, bu düşüşün en büyük nedeni Amerikalıların sağlık ve diğer hizmetler için harcamalarını kısmaları olmuştur.

Yılın ikinci çeyreğine ilişkin ön veriler ise genel olarak daha olumlu bir görünüm sergilemekte ve ABD'de ikinci çeyrekteki büyümesinin %4.0 civarında gerçekleşebileceğine işaret etmektedir. Mayıs ayında sanayi üretimi beklentilerin üzerinde artış kaydetmiş, istihdam piyasasına ilişkin verilerdeki olumlu gidişat Haziran'da da devam etmiştir. Haziran'da tarım dışı istihdam 288 bin kişi ile art arda beşinci ayda 200 bin kişinin üzerinde artış kaydetmiş, işsizlik oranı ise %6.1'e gerilemiştir.

ABD'de Mayıs'ta 56.4 olan PMI değeri Haziran'da 57.5 olarak, 56 seviyesindeki beklentinin üzerinde gerçekleşmiştir. Bilindiği gibi 50'nin üzerindeki endeks değerleri genişlemeye işaret etmektedir. Gelecekteki üretim artışı konusunda önemli bir ön gösterge olan Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) de iyimserliği artırmıştır.

ÇİN: Büyüme hızlandırmakta kararlı görünüyor

Çin'de Nisan ayında dibe vuran tüketici fiyatları dünyanın en büyük ikinci ekonomisinin deflasyona sürüklendiği kaygılarına neden olmuştur. Tüketici fiyatlarının Mayıs'ta yükselişe geçmesi ve beraberinde sanayi üretimi ile perakende satışların güçlü artışlar sergilemesi piyasalarda olumlu değerlendirilmiş, son iki yıllık sürede deflasyona işaret etmiş olan üretici fiyatlarında da az olmakla birlikte yükseliş görülmüştür.

Nisan ayında 50.4 olan Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI), Mayıs'ta beklentinin üzerine çıkarak 50.8, Haziran'da ise 50.7 olmuştur. Bu veriler Aralık 2013'ten bu yana 50 eşik değerinin üzerindeki kalıcı gerçekleştirmelere işaret etmektedir.

Yukarıda özetlenen göstergeler Çin'in ekonomik büyümesine yönelik endişeleri bir miktar hafifletmiştir.

Geçtiğimiz haftalarda Çin Merkez Bankası'nın yavaşlayan büyüme hızını canlandırmak yönünde adım atması, Çin'in hızlı büyüme hedefini tutturmakta kararlılığının göstergesi olarak memnuniyetle karşılanmıştır.

Dünya Bankası tarafından Haziran 2014 tarihinde yayınlanan "Çin: Ekonomik Analiz" raporuna göre, Çin'de ekonominin yapısal dönüşümü devam ettikçe büyüme orta seviyelerde seyretmeye devam edecek, yapısal değişimler daha belirgin hale gelecektir. Büyüme oranının 2014'te %7.6'ya, 2015 yılında %7.5'e gerilemesi öngörülmektedir. Çin hükümetinin 2014 yılı büyüme hedefinin %7.5 olmasına karşın piyasaların büyüme tahmini %7.3'tür.

Ekonomiyi canlandırmak için hükümet tarafından alınan tedbirler, demiryolu yapım çalışmalarının ve kamu inşaatlarının hızlandırılmasını ve yerel hükümetlere harcamalarını arttırmaları için verilen talimatları içermektedir.

AVRUPA: Toparlanma hız kesiyor, büyüme dengesiz, düşük enflasyon tehlikesi hala var

Avro Bölgesinin 2014'ün I. Çeyreğindeki mevsimsel etkilerden arındırılmış büyümesi bir önceki çeyreğe göre %0.2'de kalmış, AB28 bölgesinin büyümesi ise %0.3 olmuştur. Bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında ise Avro Bölgesinde %0.9, AB28 Bölgesinde ise %1.4 büyüme kaydedilmiştir. Bu dönemde AB üyesi ülkelerin büyüme performansları arasında -%0.7 ile +%1.1 arasında değişen farklılıklar gözlenmiş, en yüksek büyüme oranını gerçekleştiren iki ülke %1.1 ile Macaristan ve Polonya olmuşlardır. Hollanda, Estonya, Kıbrıs ve Portekiz ekonomilerinde küçülme görülmüş, en çok daralan ülke ise -%0.7 ile Portekiz olmuştur. Almanya ile İngiltere'de %0.8 büyüme kaydedilmiştir.

Haziran'da Avro bölgesindeki ekonomik faaliyet son altı ay içindeki en zayıf düzeye inmiştir. Özel sektör imalat sanayi aktivitesini yansıtan ve Mayıs ayında 52.2 olan Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) Haziran'da 51.8'e gerilemiş, ülkeler bazında bakıldığında bölgenin iki büyük ekonomisi olan Almanya ile Fransa'da beklentileri aşan düşüşlere işaret etmiştir.

Ekonomistlere göre veriler genel olarak toparlanmanın devam etmekle birlikte ivme kaybetmekte olduğunu, büyümenin dengesizliğini, Bölge'nin genel olarak hala düşük enflasyon tehlikesi ile karşı

karşıya bulunduğunu ve toparlanmada istikrar kazanmanın kolay olmayacağını göstermektedir. 21 Haziran tarihli bir röportajında Avrupa Merkez Bankası Başkanı Mario Draghi, Avro Bölgesindeki toparlanmanın hala istenilen düzeyde olmadığını vurgulamış, küresel ekonomideki gidişatın bölge üzerindeki etkisinin büyük olduğunu, küresel ekonominin yakından izlendiğini ve Bankaların yatırımcılara kredi açmasını destekleyen programlarının 4 yıl daha devam edeceğini belirtmiştir.

TÜRKİYE

Jeopolitik riskler ve siyasi belirsizlik altında

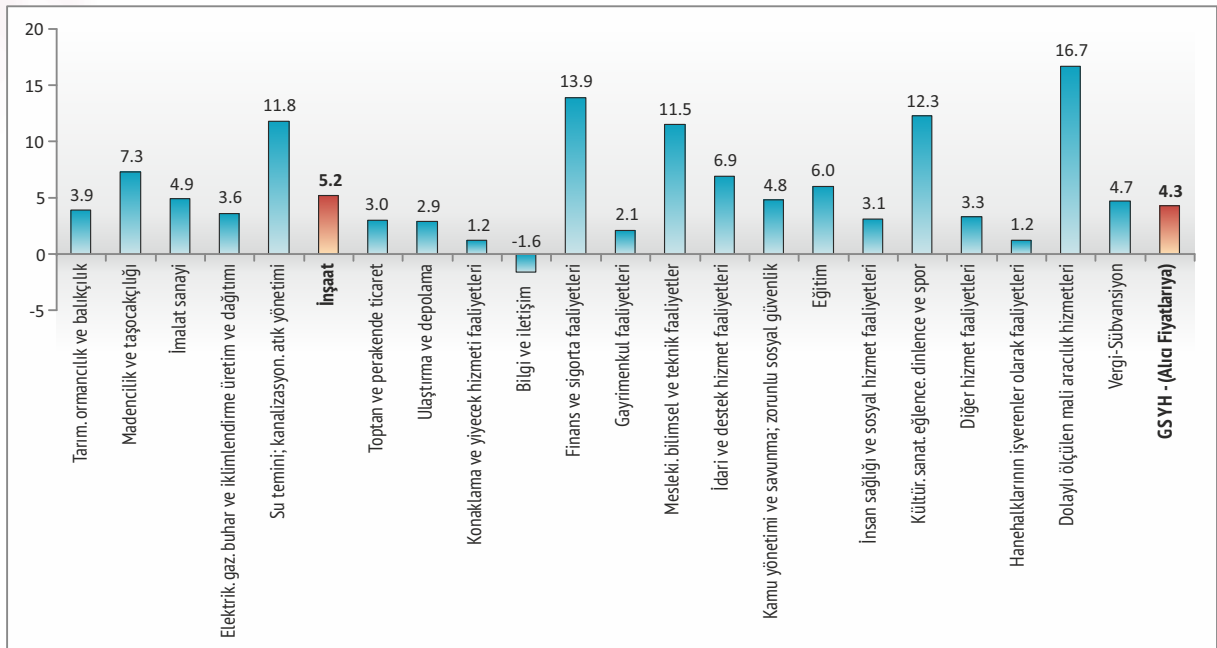
Ekonominin 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla %9.2 ve %8.8 olarak gerçekleşen yüksek büyüme performansı 2012 yılında keskin bir düşüşle %2.1'e gerilemiş, 2013'de ise hızlı bir artışla %4.0'ü bulmuştur.

2014 yılının I. Çeyreğinde ise Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) bir önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla %4.3 artarak 29.2 milyar TL olmuştur. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış GSYH ise sabit fiyatlarla bir önceki çeyreğe göre %1.7 artmıştır.

Ekonominin 2013'ün son çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %0.9 büyümüş olduğu anımsandığında, 2014 yılının ilk 3 aylık döneminde gerçekleşen büyümenin GSYH artışında kayda değer bir hızlanmaya işaret ettiği görülmektedir.

Çeyrekten çeyreğe büyüme ağırlıklı olarak artan ihracat ile kamu harcamalarından kaynaklanmış, tüketim ile yatırım harcamaları ise büyümeyi aşağı yönde etkilemiştir. Bir önceki çeyreğe göre tüketim %0.5, özel sektör yatırımları ise %2.8 gerilemiş, bu daralmayı artan kamu harcamaları (%4.8) ile ihracat (%7) telafi etmiştir. İhracattaki artışta Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı olan AB'deki toparlanma ile rekabetçi kur düzeyi etkili olmuştur. İthalat ise %2.4 gerilemiştir. Yatırımların önemli ölçüde hız kesmesine yılın ilk çeyreğinde artan belirsizlikler neden olmuştur.

Sektörlerin Gelişme Hızları (2014/1. Çeyrek - %)

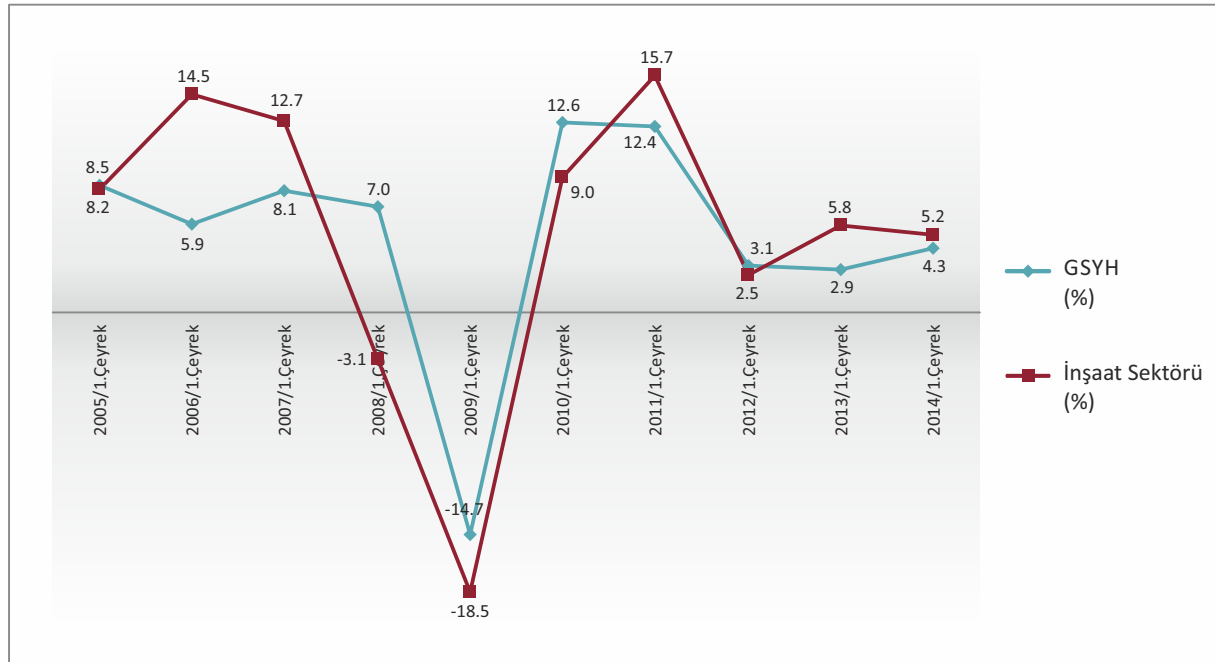
Kaynak: TÜİK

Bilindiği gibi, GSYH'nin harcamalar açısından oluşumunda özel tüketim harcamaları, kamu harcamaları, özel yatırım harcamaları ve ihracat-ithalat olmak üzere 4 temel bileşen bulunmakta, Türk ekonomisinde en ağırlıklı bileşeni GSYH'ye oranı %70.0'e yaklaşan özel nihai tüketim harcamaları oluşturmaktadır. Bu denli büyük paya sahip olan özel tüketim düşük oranlı büyüye dahi sonuçta ekonominin büyüme hızını da belirleyen bir numaralı etken olmaya devam etmektedir.

Çeyrek bazında karşılaştırıldığında, 2014 yılı ilk çeyreğinde 2013 yılının aynı dönemine göre GSYH büyüme oranı %2.90'dan %4.30'a yükselmiş, inşaat sektörü büyüme oranı ise %5.80'den %5.20'ye gerilemiştir.

GSYH - İnşaat Sektörü Büyüme Hızları (%)

Kaynak: TÜİK

Yıllık bazda ve harcamalar yönüyle kıyaslandığında ihracat ile devletin nihai tüketim harcamalarının sırasıyla %11.4 ve %8.6 gibi yüksek artış oranlarıyla büyümenin lokomotifi olduğu, hane halklarının nihai tüketim harcamalarındaki artışın ise %2.9'da kaldığı görülmektedir.

Harcamalar Yöntemiyle GSYH Büyüme Hızları - (1998 Fiyatlarıyla)

Yıl	Çeyrek	Hanehalklarının Nihai Tüketim Harcamaları %	Devletin Nihai Tüketim Harcamaları %	Gayrisafi Sabit Sermaye Oluşumu %	Mal ve Hizmet İhracatı %	(Eksi) Mal ve Hizmet İthalatı %
2013	Yıllık	4.6	5.9	4.3	0.1	8.5
	I	3.4	7.6	1.5	5.1	7.1
	II	5.1	7.8	3.4	0.1	11.8
	III	4.7	1.7	6.0	-2.3	5.8
	IV	5.3	6.8	6.4	-1.5	9.3
2014	I	2.9	8.6	-0.5	11.4	0.8

Kaynak: TÜİK

İhracat, ilk çeyrekteki %4.3'lük büyümeye 2.9 puan gibi güçlü bir katkıda bulunurken kamu harcamalarındaki %8.6'lık artışın katkısı 0.9 puan seviyesinde kalmıştır. Hane halklarının nihai tüketim harcamalarındaki artış önemli ölçüde hız kesmiş ve sadece %2.9 artmış olmakla birlikte bu harcamaların GSYH içindeki ağırlığı nedeniyle büyümeye katkısı yine de 2.1 puan olabilmektedir. Öte yandan, bir önceki yılın ilk çeyreği ile kıyaslandığında ve o dönemde %2.9 olan büyümeye hane halklarının tüketim harcamalarının katkısının 2.4 puan olduğu anımsandığında özel tüketimin büyümeye katkısının önemli ölçüde gerilediği görülmektedir.

Bu tablo, bir süredir iç tüketimi frenlemek için uygulanan politikaların başarılı olduğu ve iç talep ile dış talep arasında kuvvetli bir dengelenme sürecinin başladığı şeklinde yorumlanmaktadır. Öte yandan bazı ekonomistler son dönemde T.C. Merkez Bankası tarafından yapılmakta olan faiz indiriminin bu süreci ters yönde etkilemesi olasılığının bulunduğu ve parasal gevşeme politikalarında ihtiyatın elden bırakılmaması gerektiğine işaret etmektedirler.

Kamu yatırımlarının, sanayinin, finans ve sigorta faaliyetlerinin 2014 yılının ilk çeyreğindeki büyümeye katkılarına yakından bakıldığında görünen tablo şöyledir:

Devletin ilk çeyrekteki nihai tüketim harcamalarındaki artışın büyüklüğüne (%8.6) karşın bunun önemli bir bölümü %12.7 gibi yüksek bir oranda artmış olan mal ve hizmet alımlarından kaynaklanmış, yatırım harcamasındaki artış %4.1 ile çok daha geride kalmış, bunun da önemli bir bölümü %5.1 artmış olan inşaat harcamalarından kaynaklanmıştır. Özel sektörün yatırım harcamaları ise geçen yıla göre %1.3 azalmıştır. Ancak bu gerilemede %4.7 azalmış olan makine ve teçhizat yatırımları rol oynamış, özel sektörün inşaat yatırımlarında ise %5.9 artış kaydedilmiştir.

İmalat sanayisinde, 2014 yılı birinci çeyreğinde sabit fiyatlarla %4.9, finans ve sigorta faaliyetlerinde ise %13.9 büyüme kaydedilmiştir. Sanayinin büyümeye katkısı 1.3 puan olurken, finans ve sigorta faaliyetlerinin katkısı 1.7 puan olmuştur.

Son dönemde finansal piyasalardaki arz talep dengesizliğine çare olmak üzere gündeme gelen faiz indirimi tartışmaları T.C. Merkez Bankasını (TCMB), siyaseti, ekonomi yönetimini, analistleri ve reel sektörü uzunca bir süre meşgul etmiştir. TCMB Para Politikası Kurulu (PPK), 17 Temmuz tarihli toplantısında, "ölçülü" faiz indirimlerini sürdürerek, bir hafta vadeli repo faizini 50 baz puanlık indirimle %8.75'den %8.25'e çekmiştir. Böylece TCMB, üst üste 3 aydır gerçekleştirmekte olduğu faiz indirimleri ile politika faizini toplamda 175 baz puan indirmiştir. Kurul, geçtiğimiz aylarda olduğu gibi, faiz indirimlerinin gerekçesi olarak son aylarda küresel likidite koşullarındaki iyileşmeyi göstermiştir.

Diğer yandan TCMB, faiz koridorunun üst bandı olan gecelik borç verme faiz oranını %12.0'de sabit bırakmıştır. Bu durum, kimi ekonomistlerce, bankanın faizlerde kalıcı bir indirim seyrine henüz tümüyle ikna olmadığı ve TL'ye ilişkin halen riskler gördüğü şeklinde yorumlanmıştır.

Para Politikası Kurulu ayrıca, para politikası duruşunun ve alınan makro ihtiyati önlemlerin etkisiyle kredi büyüme hızlarının makul düzeylerde seyrettiği, bu gelişmelerle uyumlu olarak yurt içi özel kesim nihai talebi ılımlı bir eğilim sergilediği ve ihracatın dış talepteki toparlanmanın da etkisiyle büyümeye olumlu katkı yaptığı saptamalarında bulunmuş, talep bileşenlerinin mevcut görünümü altında 2014 yılında toplam talep koşullarının enflasyon baskılarını sınırlayacağı ve cari işlemler açığında belirgin bir iyileşme gözleneceği beklentilerini dile getirmiştir.

Kurul'un açıklamasında, geçtiğimiz yılın ortalarından itibaren gerçekleşen birikimli döviz kuru gelişmelerinin yıllık enflasyon üzerindeki olumsuz yansımalarının kademeli olarak azaldığına dikkat çekilmiş, son dönemde enflasyonun düşüş hızını sınırlayan temel faktörün gıda fiyatlarındaki yüksek seyir olduğu belirtilmiştir.

Kurul ayrıca, enflasyon beklentileri, fiyatlama davranışları ve enflasyonu etkileyen diğer unsurların yakından izleneceğinin ve enflasyon görünümünde belirgin bir iyileşme sağlanana kadar getiri eğrisini yataya yakın tutmak suretiyle para politikasındaki sıkı duruşun sürdürüleceğinin altını çizmiştir.

Enflasyon: Piyasa beklentilerinin üzerinde...

TCMB Para Politikası Kurulu'nun daha önce yaptığı, baz etkisinin de katkısıyla Haziran ayından itibaren yıllık enflasyonda kayda değer bir düşüş gözleneceği açıklamaları ve ekonomistlerin aylık bazda düşüş görüleceği beklentisine karşılık, tüketici fiyat endeksi (TÜFE) Haziran ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %9.16, bir önceki aya göre %0.31 artmıştır. Yurtiçi üretici fiyatları endeksi (Yİ-ÜFE) ise Haziran'da %0.06 artarken yıllık bazda %9.75'e yükselmiştir.

Haziran'da beklentilerin üzerinde gerçekleşmiş olan enflasyonda ağırlıklı olarak kuraklık ve Ramazan ayının da etkisiyle gıda fiyatlarında meydana gelen artış etkili olmuştur. Gıdanın aylık enflasyona katkısı önceki yıllarda eksi olurken, bu yıl 0.1 puan olmuş, ulaştırma ile lokanta-otellerden de 0.1'er puan katkı gelmiştir. Ulaştırma fiyatlarındaki artış ise toplu taşıma ve akaryakıt fiyatlarındaki zamlardan kaynaklanmıştır.

Sanayi Üretimi: Beklentilerin gerisinde kaldı

Nisan ayında %4.5'lik artışla büyüme ümitlerini tazelemiş olan sanayi üretimi Mayıs ayında beklentilerin neredeyse yarısı düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu durum iç talepteki yavaşlamadan ve ihracatın Irak'taki olayların da etkisiyle hız kesmesinden kaynaklanmıştır. TÜİK tarafından açıklanmış olan son veriler sanayi üretiminin yıllık bazda durağan seyrettiğine, aylık bazda gerilediğine, dayanıklı tüketim malı ve sermaye malı imalatında ise yavaşlama olduğuna işaret etmektedir.

2014 Mayıs ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi bir önceki aya göre %1.0 azalmış, takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi ise bir önceki yılın aynı ayına göre %3.3 artmıştır. Bir önceki aya göre madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksinde %2.6, imalat sanayi sektörü endeksinde %1.0 azalma olmuştur.

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış ana sanayi gruplarında en yüksek düşüş sermaye malı imalatında gerçekleşmiştir. Ana Sanayi Grupları (MIGs) sınıflamasına göre, 2014 yılı Mayıs ayında bir önceki aya göre sermaye malı imalatında kaydedilen gerileme %5.7'yi bulmuştur.

Dayanıklı tüketim mallarındaki üretim artışı gerileme eğilimindedir. Analistler aynı eğilimin satış tarafında da mevcut olduğuna, otomobil ve konut satışları başta olmak üzere ana talep göstergelerinin özellikle seçim ayı olan Mart'tan bu yana hızlanan bir gerileme sürecine girdiğine dikkat çekmektedirler.

Sermaye malları üretiminin hızlı bir gerileme içerisinde olması ise zaten büyümeye katkısı tüketimin gerisinde seyreden yatırım harcamalarının da kötü seyrettiği şeklinde yorumlanmaktadır.

Geleceğe ilişkin beklentileri ortaya koyan Haziran ayına ilişkin PMI verilerinin ana hatları yukarıda özetlenen değerlendirmeleri destekleyici niteliktedir.

HSBC Türkiye İmalat Sanayi Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) verilerine göre Türkiye imalat sektörü ikinci çeyreğin sonlarında daralmıştır. Mayıs ayında 50.1 olarak ölçülen PMI, Haziran ayında 48.8'e gerileyerek Türkiye mal üretim sektöründe genel olarak ticaret ikliminin kötüleştiğine işaret etmiştir. Bu, Temmuz 2013'ten bu yana ilk olumsuz ve Ağustos 2011'den bu yana en düşük düzey olmuştur.

Dış Ticaret: Dış ticaret açığında hızlı düşüş

Türkiye İstatistik Kurumu ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı işbirliğiyle oluşturulan geçici dış ticaret verilerine göre; ihracat 2014 yılı Mayıs ayında, 2013 yılının aynı ayına göre %3.6 artarak 13.8 milyar ABD Doları, ithalat ise %10.3 azalarak 20.9 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Dış ticaret açığı, Mayıs ayında 7.1 milyar ABD Doları ile piyasa beklentilerine paralel oluşmuş, Türkiye'nin 5 aylık ticaret açığı ise 31.6 milyar ABD Doları olmuştur. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2013 Mayıs ayında %57.1 iken, 2014 Mayıs ayında %65.9'a yükselmiştir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre; 2014 Mayıs ayında bir önceki aya göre ihracat %0.3, ithalat %2.9 artmıştır. Takvim etkilerinden arındırılmış seriye göre ise; 2014 yılı Mayıs ayında önceki yılın aynı ayına göre ihracat %3.5 artmış, ithalat ise %2.4 azalmıştır.

2014 Ocak-Mayıs döneminde, önceki yılın aynı dönemine göre, ihracat %7.4 artmış, ithalat ise %5.6 gerilemiştir.

Avrupa Birliği'nin (AB-28) ihracattaki 2013 Mayıs ayında %39.1 olan payının 2014 Mayıs ayında %43.8'e yükselmesi Avrupa'nın büyümesinin düşük düzeyde seyrettiği dikkate alındığında memnuniyet verici bir gelişme olmuştur.

AB'ye yapılan ihracat, Mayıs 2014'te 2013 yılının aynı ayına göre %16.0 artarak 6 milyar ABD Dolarına ulaşmış, en fazla ihracat yapılan ülke ise Almanya olmuştur. Almanya'ya yapılan ihracat 2014 yılı Mayıs ayında 1.3 milyar ABD Doları olurken, bu ülkeyi sırasıyla Irak (1 milyar ABD Doları), İngiltere (0.8 milyar ABD Doları) ve İtalya (0.6 milyar ABD Doları) izlemiştir.

İthalatta ise ilk sırayı Çin almış, Çin'den yapılan ithalat, 2014 yılı Mayıs ayında 2.1 milyar ABD Doları olmuş, bu ülkeyi sırasıyla Rusya (2 milyar ABD Doları), Almanya (1.9 milyar ABD Doları) ve ABD (1.1 milyar ABD Doları) izlemiştir.

Cari Açık: Hızla azalıyor

TÜİK tarafından açıklanan son veriler cari açığın hızla azaldığına işaret etmiş, geçtiğimiz yılın aynı ayında 7.6 milyar ABD Doları olan cari açığın 2014 Mayıs ayında 3.4 milyar ABD Doları olarak gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Böylelikle 12 aylık toplam cari açık 56.8 milyar ABD Dolarından 52.6 milyar ABD Dolarına gerilemiştir. Altın hariç cari açık ise 49.8 milyar ABD Dolarından 46.8 milyar ABD Dolarına düşmüştür.

Analistlere göre cari açıktaki düşüş büyük ölçüde altın ithalatındaki düşüşten kaynaklanmaya devam etmektedir. 2013 yılı Nisan-Mayıs döneminde 3.9 milyar ABD Doları olan net altın ithalatının bu yılın aynı döneminde 0.9 milyar ABD Dolarına gerilemiş olması bir yandan bu teşhisi doğrulamakta, diğer yandan altın ticaretindeki normalleşmeye bağlı olarak ikinci çeyrekte cari açıktaki sert bir iniş olacağı yönündeki beklentileri güçlendirmektedir.

Bilindiği üzere 2013 yılı sonunda %7.9 olan cari açığın GSYH'ya oranı 2014 yılı I. çeyreğinde %7.4 olarak gerçekleşmiş, altın hariç cari açık oranı ise %6.5'ten %6.3'e gerilemiş idi. Mevcut durumda bazı ekonomistler 2014'ün ikinci çeyreği sonunda cari açığın GSYH'ya oranının %6.4'e düşebileceğini, altın hariç cari açık oranının ise %5.8'e ineceğini öngörmektedirler.

Hızla azalma eğiliminde olması memnuniyet verici olmakla birlikte cari açığın büyüklüğü ve kısa vadeli

sermaye girişiyle finanse ediliyor olması (özellikle de mevcut küresel ve bölgesel konjonktür göz önüne alındığında) ekonominin önemli zafiyetleri arasında yer almaya devam etmektedir.

İstihdam: İşsizlik oranında gerileme

2014 yılı Mart ayında %9.7 olan işsizlik oranı Nisan'da %9.0'a gerilemiştir.

2014 yılı Nisan ayında:

İşsizlik oranı	: %9.0 (Erkeklerde %8.4, Kadınlarda %10.2)
Tarım dışı işsizlik oranı	: %10.8
15-24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranı	: %15.5
İstihdam oranı	: %46.1 (Erkeklerde %65.1, Kadınlarda %27.6)
İstihdamın sektörlere dağılımı	: Tarım: %21.3, Sanayi: %20.5, İnşaat: %7.3
İşgücüne katılma oranı	: %50.7 (Erkeklerde %71.1, Kadınlarda %30.7)
Kayıt dışı çalışanların oranı	: %34.8 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam sayısı bir önceki döneme göre 2 bin kişi artarak 26 milyon 32 bin kişiye ulaşmış, istihdam oranı ise 0.1 puanlık azalış ile %45.8 olarak gerçekleşmiştir.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlerin sayısında 2014 yılı Nisan döneminde, bir önceki döneme göre 11 bin kişilik artış gerçekleşmiş, işsizlik oranı ise değişim göstermeyerek %9.1 olmuştur.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı bir önceki döneme göre 0,1 puanlık azalış ile %50.4 olarak gerçekleşirken ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerde en fazla artış 105 bin kişi ile hizmet sektöründe görülmüştür.

Bütçe Dengesi: Sinyal veriyor

2014'ün ilk altı aylık döneminde bütçe gelirleri 2013'ün aynı dönemine göre %10.2 artışla 210.5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde vergi gelirleri ise %6.1 gibi, daha düşük seviyedeki bir artışla 168.1 milyar TL olmuştur. Bu veriler ışığında, ekonomistler bütçenin vergi gelirleri performansı ile ilgili sıkıntılı sinyaller vermekte olduğunu dile getirmektedir. Halen TBMM gündeminde olan torba yasa tasarısı içerisinde vergi borçlarının affına yönelik yapılacak bir düzenlemenin (stok affı, matrah artırımı, inceleme ve dava aşamasında olan alacaklar) 2014'ün vergi gelirlerinde bir artış yaratabileceği değerlendirilse de, vergi gelirlerinin arttırılmasına yönelik yapısal bir reform ile kayıt dışının vergi sisteminin içerisine dahil edilmesi gerekmektedir.

İlk altı aylık dönemdeki vergi gelirlerinin dağılımı incelendiğinde ithalde alınan KDV dikkat çekmektedir. Bu dönemde, ithalde alınan KDV sadece %1.8 oranında artmış ve 31.6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. İthalde alınan KDV ile dış ticaret açığı ve cari açık ilişkisi dikkate alındığında, bu veri dış ticaret dengesinin kapanmasına yönelik önemli bir işaret olarak algılanmaktadır. Bir başka dikkate şayan husus, dahilde alınan KDV (%3.7 artış) ve ÖTV (%1.8 artış) verilerinde gözlenen düşük performans olmaktadır. Bu iki vergi kalemindeki düşüş, iç ekonomideki yavaşlamanın göstergesi olarak yorumlanmaktadır.

Bütçe giderleri ise, 2014 ilk altı aylık dönemde gelirleri geçerek %13.8 oranında artmış ve 213.9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, 2013 Ocak-Haziran döneminde 3.1 milyar TL'lik bir "fazla" veren bütçe; 2014'ün aynı döneminde 3.4 milyar TL "açık" vermiş durumdadır. Bütçe giderlerinin geleneksel olarak yılın son aylarında hızla yükselişe geçtiği gerçeği ve yaklaşan seçim dönemi dikkate alındığında, 2014 yılı sonunda önemli boyutta bir bütçe açığı ile karşı karşıya kalmak riski bulunmaktadır.

Ekonomi çevrelerinde, bütçede gider-gelir makasının açılması halinde, son yıllarda Türkiye ekonomisinin en güçlü tarafı olan mali disiplinin önümüzdeki dönemde korunmasının güç olacağı yorumları yapılmaktadır.

Güven Endeksleri: Reel kesimde güven azalıyor

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın (TCMB) verilerine göre 2014 yılı Haziran ayında Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE) bir önceki aya göre 2.6 puan azalarak 110.7 olmuştur.

Endeksi oluşturan anket sorularına ait yayılma endekslerine göre: Sabit sermaye yatırım harcaması, gelecek üç aydaki toplam istihdam miktarı ve mevcut toplam sipariş miktarı endeksi artış yönünde etkilemiş; gelecek üç aydaki üretim miktarı, gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarı, genel gidişat, son üç aydaki toplam sipariş miktarı ve mevcut mamul mal stoku miktarına ilişkin değerlendirmeler ise azalış yönünde etkilemiştir.

Mevsimsellikten arındırılmış RKGE-MA ise bir önceki aya göre 0.7 puan azalarak 107.3 puan olmuştur. İçinde bulunduğu sanayi dalındaki genel gidişat konusunda bir ay öncesine kıyasla daha iyimser olduğunu belirtenlerin oranı %13.3'e gerilerken, aynı kaldığını belirtenlerin oranı %78.3'e, daha kötümser olduğunu belirtenlerin oranı ise %8.4'e yükselmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan Haziran ayına ait sektörel güven endeksleri ise aylık bazda hizmet sektöründe %0.9 ve inşaat sektöründe %0.7 artmış, perakende ticaret sektöründe ise %1.4 azalmıştır.

Mayıs ayında 79.2 olan inşaat sektörü güven endeksi Haziran'da 79.8'e yükselmiştir. İnşaat sektörü güven endeksindeki artış alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyinin arttığını değerlendiren ve gelecek üç aylık dönemde toplam çalışan sayısının artacağını bekleyen girişim yöneticisi sayısının artmasından kaynaklanmıştır. İnşaat sektöründe bir önceki aya göre alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyi endeksinde %1.3, toplam çalışan sayısı beklentisi endeksinde ise %0.3 artış kaydedilmiştir.

Bilindiği gibi Sektörel Güven Endeksleri 0-200 aralığında değer alabilmekte, endeksin 100'den büyük olması sektörün mevcut ve gelecek döneme ilişkin iyimserliğine, 100'den küçük olması ise kötümserliğine işaret etmektedir.

Tüketici Güveni: Haziran'da %3 azaldı.

Türkiye İstatistik Kurumu ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) işbirliği ile yürütülen tüketici eğilim anketi sonuçlarından hesaplanan Tüketici Güven Endeksi Haziran ayında bir önceki aya göre %3 oranında azalmış, Mayıs ayında 76 olan endeks Haziran ayında 73.7'ye düşmüştür.

Haziran'da genel ekonomik durum beklentisinde, hanenin maddi durum beklentisinde ve işsiz sayısı beklentisinde %0.5 ile %3.9 arasında değişen oranlarda azalma kaydedilmiş, tasarruf etme ihtimali ise %9.8 gibi yüksek bir oranda gerilemiştir.

Mayıs ayında 102.7 olan genel ekonomik durum beklentisi endeksi %3.9 oranında azalarak, Haziran ayında 98.7 olmuş, bu düşüş gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durumun daha iyi olacağı yönünde beklentisi olan tüketicilerin sayısının bir önceki aya göre azalmasından kaynaklanmıştır.

Hanenin gelecek 12 aylık döneme ilişkin maddi durum beklentisi endeksi bir önceki aya göre %2.4 oranında azalmış, Mayıs ayında 93.1 olan endeks Haziran ayında 90.9'a gerilemiştir. Bu gerileme, gelecek

12 aylık dönemde hanenin maddi durumunun daha iyi olacağını bekleyenlerin oranının azalmasından kaynaklanmıştır.

Gelecek 12 aylık dönemde işsiz sayısı beklentisi endeksi %0.5 oranında azalarak Haziran ayında 81.2 değerine düşmüş, bu düşüş işsiz sayısında artış bekleyenlerin oranındaki artıştan kaynaklanmıştır.

Gelecek 12 aylık dönemde tasarruf etme ihtimali endeksi ise bir önceki aya göre %9.8 gibi yüksek bir oranda azalmış, Mayıs ayında 26.6 olan endeks Haziran ayında 24'e gerilemiştir.

Bilindiği gibi, Aylık Tüketici Eğilim Anketi ile tüketicilerin kişisel mali durumlarına ve genel ekonomiye ilişkin mevcut dönem değerlendirmeleri ile gelecek dönem beklentileri ölçülmekte ve yakın gelecekte yapılması planlanan harcamalarına ve tasarruflarına ilişkin eğilimleri saptanmaktadır. Anket sonuçlarından hesaplanan Tüketici Güven Endeksi 0-200 aralığında değer alabilmektedir. Tüketici Güven Endeksi'nin 100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser durumu, 100'den küçük olması tüketici güveninde kötümser durumu göstermektedir.

GELECEĞE BAKIŞ

Mevcut durumda ekonominin geleceğini etkileyecek makro ve mikro çevre faktörleri ABD Merkez Bankası'nın (FED) parasal sıkılaştırma programı, Avrupa'nın toparlanma hızı, Ukrayna ve Irak krizlerinin gidişatı, buna bağlı olarak enerji fiyatlarının seyri ve Cumhurbaşkanlığı seçimidir.

Ekonominin önemli zafiyetleri arasında iç tasarrufların düşüklüğü, cari açığın yüksekliği, cari açığın kısa vadeli sermaye girişleri ile finanse edilmesinin yarattığı kırılganlık, yüksek enflasyon, yabancı sermaye girişine bağımlılık, özel sektör yatırımlarındaki gerileme, üretimde teknolojik güncellenme ihtiyacı, Türkiye'nin uluslararası doğrudan yabancı yatırımlardaki payının küçüklüğü (*bu açıdan dünyada 22. sırada yer alması*), büyümenin üretim değil tüketim kaynaklı olması ve artan gelir eşitsizliği yer almaktadır.

Yukarıdaki riskler ile zafiyetler çeşitli ekonomi yazarlarının yanı sıra iş dünyasının, ekonomi yönetiminin ve Dünya Bankası, OECD ve IMF gibi uluslararası kuruluşların sıklıkla dile getirdikleri konulardır.

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Babacan: *“Tüketim, hele ithalata dayanan tüketim özellikle kolay kredi şartlarıyla da destekleniyorsa belki bugün için herkesin mutlu olduğu bir tablo görüyoruz ama orta uzun vadede riskler birikiyor. Lüks tüketimi yaptıkça insanlar mutlu oluyor, bankalarımız tüketici kredisi kullanıyor marjlar diğer kredilere göre daha iyi bankalar mutlu oluyor, bakıyorsunuz hanehalkı harcamasından büyüme geliyor istihdam oluşuyor biz hükümet olarak 'bak yüksek büyüdük' diyoruz. Hükümet mutlu oluyor, dolayısıyla herkesin mutlu olduğu bir tablo çıkıyor bugün için. Ama orta uzun vade için maalesef riskler birikiyor.”* değerlendirmesinde bulunmuştur.

Dünya Bankası Türkiye Ofisi Baş Ekonomisti Marina Wes, Dünya Bankası ile TÜSİAD işbirliğinde gerçekleştirilmiş olan “Küresel Ekonomik Beklentiler: Değişen Öncelikler, Geleceği İnşa Etmek” konulu toplantıda yaptığı konuşmada yukarıda özetlenen konulara ilaveten yabancı yatırımcıların güvenini artırmak için kamu sektöründe etkileşime yönelik politikalara, kurumların bağımsızlığına, hukukun üstünlüğüne, şeffaflığa, iş ortamını iyileştirecek yapısal reformlara ve vergi gelirlerindeki düşük performansın yükseltilmesine ihtiyaç olduğunun altını çizmiş, daha yüksek teknoloji sektörlerine katkı sağlanmasının yanı sıra işgücü piyasasına ve eğitime odaklanılması gerektiğini ifade etmiştir.

Tüm bunlar Türkiye'nin ekonomik büyümede sürdürülebilirliği sağlamak için büyümenin kalitesini de yükseltmek zorunda olduğunu göstermektedir.

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'e göre: *“Yıl sonu için öngörülen %4 büyüme hedefi üzerindeki riskler dengelidir. İlimli büyüyen iç talep ile güçlenen dış talep ise azalan cari işlemler açığında kendisini göstermektedir.”*

T.C Merkez Bankası Başkanı Erdem Başçı'nın teşhis ve beklentileri: Enflasyondaki düşüşün Haziran ayından itibaren başlaması, cari işlemler açığındaki iyileşmenin ve ihracatın büyümeye olumlu katkı yapmaya devam etmesi, yüksek cari açığa tasarruf oranlarının düşük olmasının neden olduğu, döviz kuru gelişmelerinin enflasyon artışında önemli bir rol oynadığı, finansal eğitim yoluyla aşırı borçlanmanın önüne geçilmesinin piyasa faiz oranının düşmesini sağlayabileceği, aşırı tüketim yapan ülkelerde büyüme oranlarının düşük olduğu, çıkarılması gereken dersin tüketerek değil üretmek büyüme olduğu, bu bağlamda bankaların üretime yönelik kredi vermesinin, tüketime yönelik kredilerde ise dikkatli davranmasının iyi bir kombinasyon olacaktır. Başçı'ya göre kesin çözüm aşırı tüketimi kademeli olarak aşağı çekmektir.

Mevcut durumda Dünya Bankası'nın Türkiye'nin 2014 büyümesi için tahmini %3.5, büyüme gerekçesi ise artan kamu harcamaları ile Avrupa'daki toparlanmanın ihracatı desteklemesidir. Dünya Bankası bu şekilde büyümenin sürdürülebilir olmayabileceğine de dikkat çekmiştir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Mayıs ayında yayınladığı “Ekonomik Görünüm” Raporunda Türkiye'de mevcut siyasi gerilimin güven ortamını olumsuz etkileyerek sermaye çıkışına neden olduğuna ve cari açık rakamlarının yüksek seyrettiğine yer verilmiş, yurtiçindeki güven ortamının iyileşmesi ve uluslararası güvenin sürmesi durumunda büyümenin 2014 yılında %3'e, 2015'te ise %4'e yaklaşabileceği öngörüsünde bulunulmuştur. Ayrıca, Türkiye'nin parasal, mali ve finansal politikalarında ihtiyacı elden bırakmaması gerektiğine, kamu kurumlarında mali şeffaflığın geliştirilmesi gerektiğine, düşük enflasyonun önemine, doğrudan yabancı yatırımların artırılması ile dış etkilere karşı kırılganlığın azaltılabileceğine, Ağustos ayındaki cumhurbaşkanlığı seçimi ve 2015'teki genel seçimlere kadar güven ortamının korunması için makroekonomik politikaların şeffaf ve öngörülebilir bir şekilde sürdürülmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

OECD'nin üye ülkelerde 2013'ün gelir dağılım durumunu ortaya koyan “Artan Eşitsizlik: Genç ve Yoksullar Geriye Düştü” başlıklı raporu ise nüfusunun %19.2'si yoksul olan Türkiye'nin OECD ülkeleri arasında gelir adaletsizliğinde Şili ve Meksika'dan sonra üçüncü sırada yer aldığını ortaya koymuştur. Son dönemde Türkiye'deki gelir adaletsizliğinin yüksekliğini ortaya koyan bir diğer rapor “Türkiye'de Bireysel Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri: Fonksiyonel Gelir Kaynakları ve Bölgesel Eşitsizlikler” başlığı ile TÜSİAD tarafından yayınlanmıştır.

OECD tarafından hazırlanan “Değişen Vites: Gelecek 50 yılda Karşılaşılacak Politika Zorlukları” konulu raporda ise Türkiye'nin kişi başına milli gelirinin 2023 yılında 20,379 ABD Doları ulaşacağı ve böylelikle ülkenin orta gelir tuzağından (OGT) kurtulacağı bilgisi yer almıştır. Uzmanlara göre bu beklentinin gerçekleşebilmesi için Türkiye'nin yılda % 6-7'ler düzeyinde ve süreklilik gösterecek yeni bir üretim, kalkınma ve büyüme modeline ihtiyacı olacaktır ki: Bu katma değeri daha yüksek, rekabetçi ürünlerin üretilmesini ve gerekli yapısal reformların vakit kaybedilmeden gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

IMF'nin "Dönüşüm İçindeki Yükselen Piyasalar: Büyüme Beklenti ve Zorlukları" başlıklı raporunda Türkiye'de sürdürülebilir ve güçlü bir büyüme için büyüme kaynaklarının tüketimden uzaklaştırılıp yeniden yönlendirilmesini sağlayacak yapısal reformlar gerektiğinin altı çizilmiş, aşırı talebin kırılganlığa

ya da yükseliş/çöküş döngülerine yol açacak dış dengesizliklere neden olmaması için tüketimi azaltmak ve yatırımlarda iç finansmanın payını artırma amaçlı tasarrufları yükseltmek gerektiği vurgulanmıştır.

Dünya Bankasının ve çeşitli ekonomi yazarlarının ağırlıklı görüşü tasarruf için tek seçeneğin sıkı maliye politikası olduğu yönündedir. Dünya Bankası bu konuda yaptığı inceleme sonucunda özel tasarruflardaki artış imkanlarının çok kısıtlı olduğuna değinerek öncelikle kamunun tasarrufunu artırması önerisini yinelemiş, özel tasarrufları artırmak için önerdiği bireysel emeklilik yoluyla tasarrufa özendirme çabalarının olumlu etkisinin sınırlı kalacağını belirtmiş ve yeni politika olarak hanelerin zenginlik artışı algısına yol açan konut değer artışına vergi yoluyla (değer artışının bir bölümünün vergilendirerek) müdahalede bulunması ve bu yönde hane halkının konut satışında 5 yıl olan vergi muafiyetinin kaldırılması önerilmiştir. Diğer taraftan kadınların işgücüne katılmasının özendirilmesi de özel tasarrufları artırmanın bir yolu olarak gösterilmiştir. Böylelikle yabancı sermaye girişine olan bağımlılığın da azaltılabileceği vurgulanmıştır. Dünya Bankası çalışmasında ayrıca Türkiye'de tasarruf oranının 2011 yılında %12'ye gerilediği ve bu düzeyin muhtemelen kalıcı olacağı sonucuna varılmıştır.

Uzmanlara göre %9.0'ların üzerinde kalıcı hale gelebilecek bir enflasyon oranı tasarruf eğilimini de olumsuz etkileyecek niteliktedir ve çözüm önerilerinin tartışılmasını gerektirmektedir.

Enflasyonu önümüzdeki aylarda olumsuz etkileyecek riskler arasında Irak ve Ukrayna krizlerinin etkisiyle enerji fiyatlarının yükselmesi, TL'deki oynaklığın devam etmesi ve Ağustos'ta yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçiminin siyasi gerginliği artırması olasılıkları yer almaktadır.

Son dönemde geleceğe yönelik bir diğer kaygı verici gösterge Mayıs ayında 50.1 olarak ölçülen İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksinin (PMI), Haziran ayında 48.8'e gerileyerek ekonomide yavaşlamaya ve mal üretim sektöründe genel olarak ticaret ikliminin kötüleştiğine işaret etmesi olmuştur. Bu PMI rakamının Temmuz 2013'ten bu yana ilk olumsuz ve Ağustos 2011'den bu yana en düşük ölçüm olması ayrıca dikkate değerdir.

Uzmanların yorumu 2014 yılının birinci çeyreğindeki güçlü sanayi üretim performansının ikinci ve üçüncü çeyrekte ivme kaybetmesinin beklenebileceği şeklindedir.

Beklentiler

OECD'ye göre gelecek yıllarda önde gelen gelişmekte olan ekonomilerde büyüme zayıflarken gelişmiş ülkelerde mevcut seviyelerde kalmaya devam edecektir.

Öncü göstergeler, gelişmekte olan büyük ekonomilerin küresel büyümeye katkısının 2008 finans krizinden sonraki yıllara kıyasla azalacağına işaret etmekte, bu nedenle küresel büyümenin bu yıl kayda değer şekilde hız kazanması mümkün görülmemektedir.

Dünya Bankası Rusya için öngördüğü %2.2'lik 2014 yılı büyüme oranını büyük bir düşüşle %0.5'e çekerken Ukrayna'nın %5.0 küçüleceğini öngörmüştür. Halen borç krizi sonrası toparlanma sürecinde olan Avro Bölgesi için bu yıl için %1.1 olan öngörüsünü değiştirmemiş, Japonya için öngörüsünü %1.4'den %1.3'e, gelişmekte olan ülkeler için öngörüsünü Ocak ayındaki %5.3'den %4.8'e, Brezilya için öngörüsünü %2.4'den %1.5'e, Hindistan için Ocak öngörüsü olan %6.2'yi %5.5'e ve Çin için %7.7 olan öngörüsünü %7.6'ya çekmiştir.

Yakın geleceğe bakıldığında ve küresel piyasaların yönünü tayin edici rolü anımsandığında Amerika Merkez Bankası FED'in izlediği iki önemli gösterge olan işsizlik ve enflasyon verilerinin Amerikan

ekonomisinde iyileşmeye işaret ettiği görülmekte, bu nedenle FED'in Tahvil alımlarına 2014 Ekim ayında son vereceği beklentisi ağırlık kazanmaktadır. Bazı analistler 2014'ün ikinci yarısında ABD ekonomisine ilişkin göstergelerin olumlu bir seyir izlemeye devam etmesi halinde ABD'de faiz artırımı tartışmalarının artacağı görüşündedirler. Bu durumda ters yönlü sermaye hareketlerinin oluşması göz ardı edilmemesi gereken bir olasılıktır.

Avrupa Merkez Bankası'nın faiz indirimi ve uzun süreli düşük faizli finansman politikasına ek olarak varlık alımlarına gitmesi ve kısa vadede sermaye akımlarını canlandıracak bir hamle yapması ise çok uzak bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir.

Ukrayna ve Irak Krizlerinin gündemdeki ağırlıklarını koruduğu, piyasalarda petrol ihraç eden ülkeler örgütü OPEC'in ikinci büyük üreticisi olan Irak'tan kaynaklanabilecek bir dalgalanma ile petrol fiyatlarının yükselişe geçmesi olasılığının kaygıları artırdığı görülmektedir.

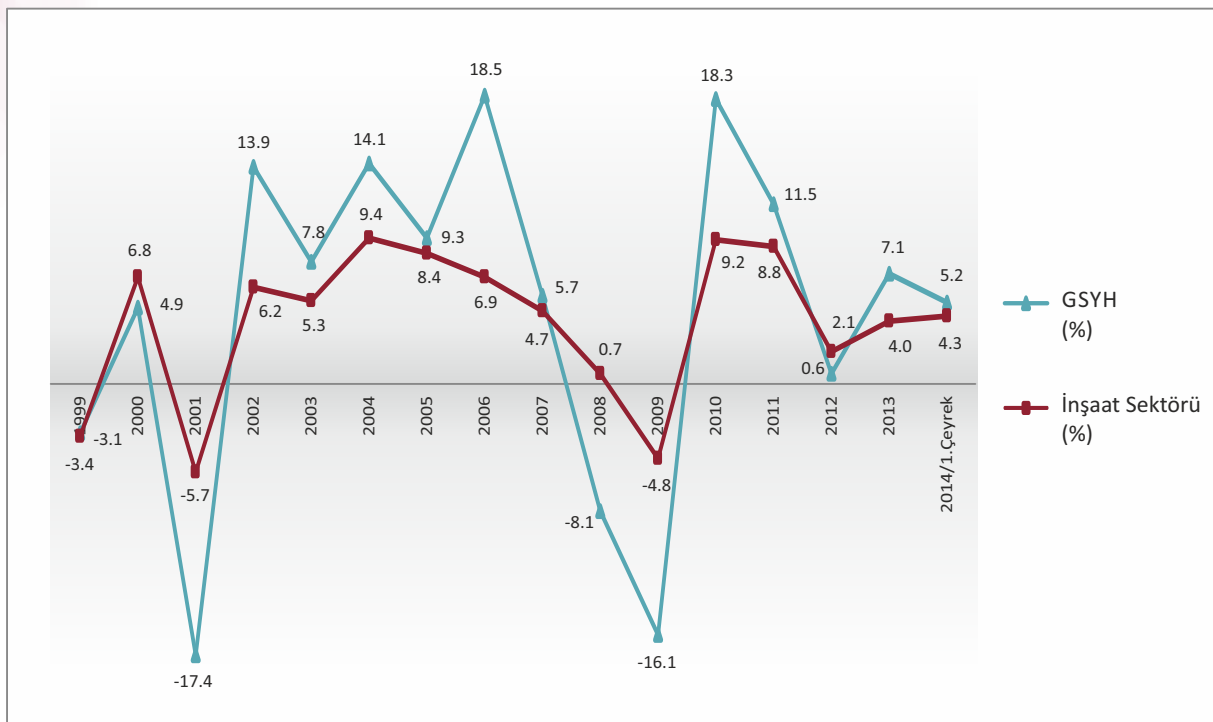
İNŞAAT SEKTÖRÜ

Büyümesi hız kesiyor

2013 yılının ilk çeyreğinde %5.8 büyüme kaydeden inşaat sektörünün 2014'ün ilk çeyreğindeki büyümesi %5.2 olmuştur. Sektördeki büyümenin 2013'ün 3. Çeyreğinde %8.6'ya ulaştıktan sonra, yılın 4.Çeyreğinde %6.2'ye, 2014'ün 1.Çeyreğinde ise %5.2'ye gerilemiş olması büyümedeki yavaşlamanın nedenlerinin sorgulanmasını, konut sektöründeki gelişmeler ile de ilişkilendirilmesini, kalıcı olup olmayacağını irdelenmesini ve alınabilecek önlemler üzerinde düşünülmesini gerektirmektedir.

TÜİK'in açıkladığı GSYH büyüme verileri ilk çeyrekte yatırımlardaki düşüşe işaret etmekle bu tabloya bir ölçüde ışık tutmuştur.

GSYH - İnşaat Sektörü Büyüme Hızları (%)

Kaynak: TÜİK

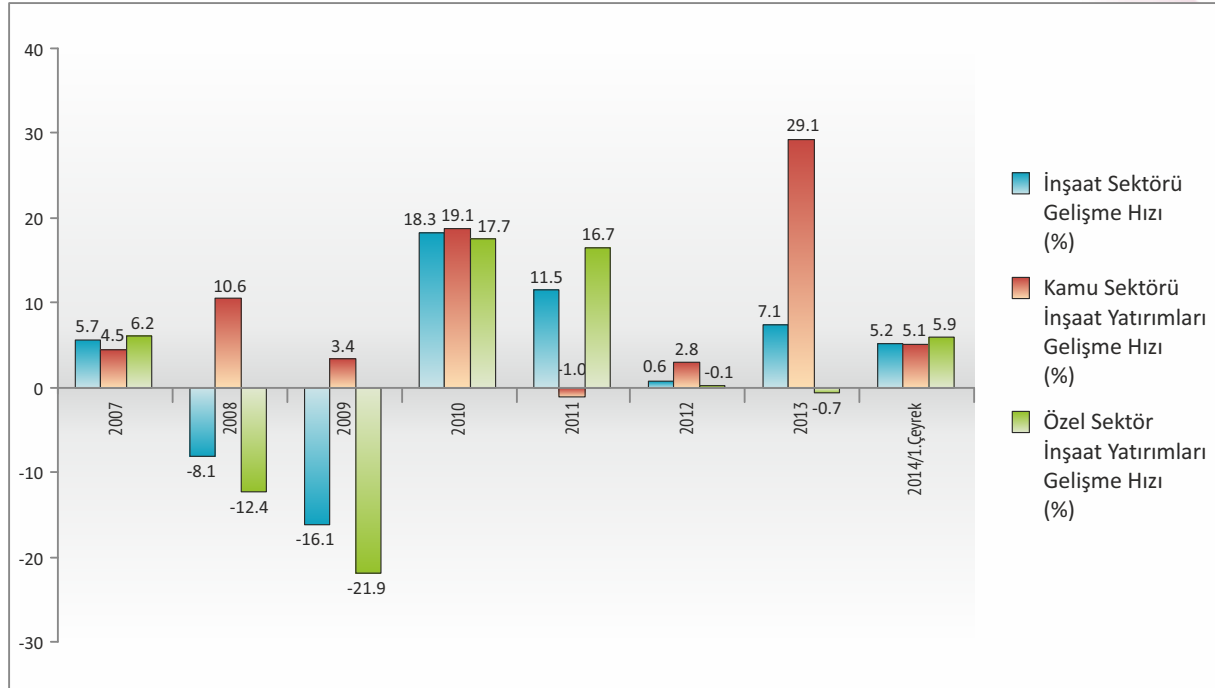

TÜİK'in inşaat faaliyetindeki ağırlığı %60'a yaklaşan konut sektörü ile ilgili verileri ise daha kaygı verici gerçekleri ortaya koymuştur. 2014'ün I.Çeyreğinde konutlara verilen yapı ruhsatlarındaki artış yüzölçümü itibarıyla 2013 yılının I.Çeyreğine kıyasla %89.1 olmuş, yapı kullanma izin belgelerindeki artış oranının %81.0'i bulmuş, buna karşın konut satışları 2014'ün ilk 5 aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %8.6 azalmış, ipotekli (kredili) konut satışları ise üçte bir gibi yüksek bir oranda gerilemiştir. Konut fiyatları ise artmaya devam etmektedir.

Yukarıdaki tabloyu son dönemde T.C. Merkez Bankasına yöneltilen faiz indirimi talepleri ile ilişkilendiren ve faiz indirimini reel sektörü rahatlatarak, yatırımları hızlandıracak, en çok inşaat sektörüne nefes aldırarak ve kısa dönemde büyümeye hız verebilecek en kestirme yol olarak görenler çoğalmıştır. Bu bağlamda şu gerçeğin de altını çizmekte yarar vardır: Türkiye'de son 5 yılda gerçekleşen ve değeri 67 milyar ABD Dolarını aşan dev projelerin %90-95'i Türk bankaları tarafından finanse edilmiş olup, yatırımcılar 12-13 yıla varabilen kredi vadeleri başta olmak üzere elde ettikleri çeşitli avantajlar nedeniyle finansmanda Türk bankalarını tercih etmektedirler.

Dahası, Hazine'nin 1 milyar TL ve üzerindeki Yap-İşlet-Devret (YİD) ve Yap-Kirala-Devret (YKD) modeli projelere garanti vermesi yönündeki kararın Türk bankalarını proje finansmanına katılım konusunda daha da cesaretlendireceği beklentisi artmış durumdadır.

Kamu ve Özel Sektör - İnşaat Yatırımları Gelişme Hızları (%)

Kaynak: TÜİK

Yapı İzin İstatistikleri, Ocak-Mart 2014

2014'ün I.Çeyreğinde bir önceki yıla göre Yapı Ruhsatı verilen yapıların yüzölçümü %89.1, Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların yüzölçümü ise %81.0 ile rekor düzeyde artış göstermiştir.

2014 yılının ilk üç ayında bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Ruhsatı verilen yapıların bina sayısı %76.8, yüzölçümü %89.1, değeri %110.0 ve daire sayısı %71.5 oranında artmıştır.

Yapı Ruhsatı, Ocak - Mart 2014

	Yıl			Bir Önceki Yılın İlk 3 Ayına Göre Değişim Oranı (%)	
	2014	2013	2012	2014	2013
Bina Sayısı	43 561	24 636	20 353	76.8	21.0
Yüzölçümü (m²)	62 950 508	33 293 562	32 308 972	89.1	3.0
Değer (TL)	48 920 569 259	23 293 952 223	22 196 191 488	110.0	4.9
Daire sayısı	279 306	162 895	147 918	71.5	10.1

Kaynak: TÜİK

2014 yılının ilk üç ayında bir önceki yıla göre belediyeler tarafından Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların bina sayısında %87.1, yüzölçümünde %81.0, değerinde %103.2 ve daire sayısında %66.4 artış kaydedilmiştir.

Yapı Kullanma İzin Belgesi, Ocak - Mart 2014

	Yıl			Bir Önceki Yılın İlk 3 Ayına Göre Değişim Oranı (%)	
	2014	2013	2012	2014	2013
Bina Sayısı	46 357	24 777	19 747	87.1	25.5
Yüzölçümü (m²)	53 507 891	29 557 132	23 206 266	81.0	27.4
Değer (TL)	41 237 781 378	20 298 807 623	15 341 525 144	103.2	32.3
Daire sayısı	255 231	153 399	119 031	66.4	28.9

Kaynak: TÜİK

İnşaat Sektöründe Ciro ve Üretim

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Ciro Endeksi, 2014 yılı I. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %16.1 oranında artarken, takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Ciro Endeksi ise bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %32.0 oranında artmıştır.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Üretim Endeksi, 2014 yılı I. çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %1.1 artarken, takvim etkilerinden arındırılmış İnşaat Üretim Endeksinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %6.1 oranında artış kaydedilmiştir.

İnşaat Ciro ve Üretim Endeksleri ve Değişim Oranları (2010=100), I. Çeyrek 2014

Gösterge	Arındırılmamış	Takvim Etkilerinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış	
	Endeks	Endeks	Yıllık Değişim (%)	Endeks	Çeyreklik Değişim
Ciro	105.2	105.2	32.0	155.8	16.1
Üretim	104.6	104.2	6.1	124.2	1.1

Kaynak: TÜİK

İnşaat İşgücü Girdi Endeksleri

İnşaat sektöründe 2014 Yılı I.Çeyreğinde istihdam ve çalışılan saat %2.3 azalmış, brüt ücret-maaş ise %1.5 artmıştır.

Konut Sektörü: Yapı ruhsatlarında patlama, satışlarda gerileme yaşanıyor

2014'ün I.Çeyreğinde yapı ruhsatı verilen yapıların yüzölçümü geçen yılın aynı dönemine göre %89.1, yapı kullanma izin belgesi verilen yapıların yüzölçümü ise %81.0 artarken, yüzölçümü itibariyle Yapı Ruhsatı verilen binaların %54.6'sını, Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların ise %58.0'ini konutlar oluşturmuştur. 2014'ün ilk üç aylık döneminde yapı ruhsatı verilen daire sayısındaki artış ise bir önceki yılın aynı dönemine göre %71.5 gibi çok yüksek bir orana ulaşmıştır.

Öte yandan konut satışlarında 2014 ilk altı aylık dönemdeki gerileme geçen yılın aynı dönemine kıyasla %7.8 olmuştur. Kredili konut satışı ise yılın ilk yarısında geçen yılın tam üçte bir altında kalmıştır. Buna karşın fiyatlardaki artış trendi devam etmektedir. Yeri gelmişken Türkiye'nin uluslararası kıyaslamada konut fiyatlarının en çok yükseldiği ülke olarak öne çıktığını belirtmekte de yarar vardır. Dünyanın en büyük emlak danışmanlığı firmalarından İngiltere merkezli Knight Frank tarafından yayınlanmış olan I. çeyrek konut fiyat endeksinde ve Nisan 2013'den 2014 Mart sonuna kadar incelenen fiyat artış verilerine göre Türkiye'deki konut fiyat artışları bir çok gelişmiş ülkeyi geride bırakacak düzeydedir. Söz konusu endekste 2013'ün son çeyreğinde 5.sırada yer almış olan Türkiye 2014'ün birinci çeyreğinde 4.sıraya yükselmiştir. Türkiye'de konut fiyatları I.çeyrekte yıllık bazda %13.8, bir önceki çeyreğe göre ise %5.7 artış göstermiş durumdadır.

Mevcut konut stokunda 2013 yılında üretilmiş ve satılmadığı için 2014'e devredilmiş dairelerin de bulunduğu, tüketici güven endeksindeki gerileme ve talebi baskılayan siyasi ve ekonomik faktörler dikkate alındığında balon tehlikesinin dikkatle değerlendirilmesinde ve gerekli önlemlerin ilgili tüm taraflarca alınmasında yarar görülmektedir.

Konut Satışları

	2014	2013	Değişim (%)
Ocak	87 639	87 444	0.2
Şubat	82 597	88 519	-6.7
Mart	87 617	97 956	-10.6
Nisan	83 610	95 381	-12.3
Mayıs	90 377	103 261	-12.5
Haziran	92 936	96 424	-3.6
TOPLAM	524 776	568 985	-7.8

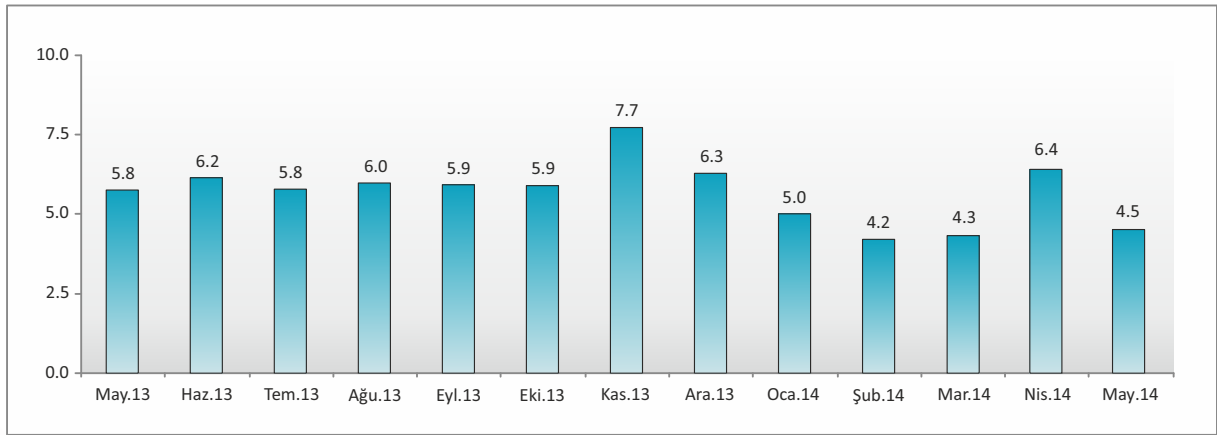
Kaynak: TÜİK

2014 Haziran ayında gerçekleşen 92 936 konut satışında İstanbul %20.7 ile en büyük paya sahip olmuş, İstanbul'u %11.2 ile Ankara, %5.8 ile İzmir izlemiştir. İpotekli konut satışları Haziran ayında geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre %26.8 oranında azalarak 32 029 olarak gerçekleşmiş, Türkiye genelinde toplam konut satışları içinde ipotekli satışın payı %34.5 olmuştur.

Toplam konut satışında gözlenen düşüşün Haziran ayında hız kesmiş olmasına karşılık, ipotekli konut satışındaki belirgin yavaşlamanın devam ediyor olmasının öncelikli nedenleri, kimi ekonomistlerce faiz oranının görece yüksek olması ve önümüzdeki döneme ilişkin belirsizlik olarak yorumlanmaktadır. Buna göre, faiz oranlarına ve ekonominin gidişatına ilişkin belirsizlik, yatırımcıyı ve konut sahibi olmak isteyenleri, zorunlu olunmadığı veya çok uygun koşullar bulunmadığı takdirde, devir hızı diğer yatırım araçlarına göre düşük olan konuttan uzak durmaya yöneltmektedir.

REIDIN-GYODER Yeni Konut Fiyat Endeksi sonuçlarına göre, Haziran ayında bir önceki aya göre %0.34 oranında; geçen yılın aynı dönemine göre %12.05 oranında; endeksin başlangıç dönemi olan 2010 yılı Ocak ayına göre ise %48.80 oranında artış gerçekleşmiştir. Stok erime hızı ise, Mayıs ayında %4.5 olmuştur.

Stok Erime Hızı (%) - Genel

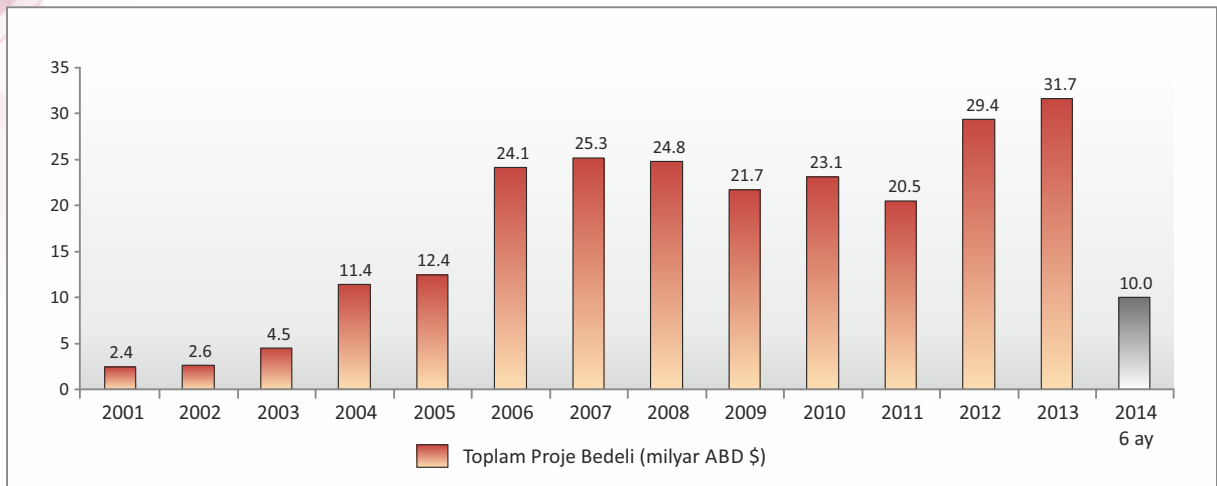

Kaynak: REIDIN GYODER

YURTDIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ

2014 Ocak-Haziran döneminde Türk müteahhitler 33 ülkede toplam tutarı yaklaşık 9.9 milyar ABD Doları olan 116 yeni proje üstlenmişlerdir. Bu dönemde en çok iş üstlenilen ilk 5 ülke sırasıyla Katar, Cezayir, Irak, Türkmenistan ve Libya olmuştur. Bu değerlerle birlikte, yurtdışında ilk defa proje üstlenilen 1972 yılından 2014 yılı ortasına kadar 103 farklı ülkede üstlenilen 7,488 projenin toplam değeri 284.6 milyar ABD Doları seviyesine ulaşmıştır.

Yıllara Göre Türk Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri (2001-2014)

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

2014 yılının ilk yarısındaki yurtdışı müteahhitlik hizmetleri toplam proje bedelinin geçmiş yılların aynı dönemine göre oldukça düşük kaldığı gözlenmekte, bu durumun ağırlıklı olarak Türk müteahhitlerin en önemli pazarları arasında yer alan Irak ve Libya'daki gelişmelerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Irak ve Libya ile İlgili Gelişmeler

Son dönemde Irak'ta meydana gelen olaylar neticesinde ülkenin özellikle Musul, Kerkük, Selahattin, Diyala, Anbar, Bağdat ve Basra kentlerinde ortaya çıkan ciddi güvenlik sorunları ülkede faaliyet göstermekte olan Türk firmaları açısından büyük risk oluşturmaya başlamıştır.

T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından bölgeye yönelik olarak yapılan seyahat uyarılarının ardından ülkede faaliyet göstermekte olan Türk müteahhitlik firmalarının yanı sıra ihracatçıların ve nakliye firmalarının durumları, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin tespit edilmesine yönelik olarak Haziran ayında Dışişleri Bakanlığı'nda, TMB Genel Merkez Binası'nda, DEİK/Türk-İrak İş Konseyi tarafından DEİK'te ve Ekonomi Bakanlığı'nda bir seri "İrak Değerlendirme Toplantısı" düzenlenmiştir. Toplantılarda müteahhitlik alanında;

- Türk müteahhitlik firmaları çalışanlarının tahliyelerinin Irak işveren kamu kurumları ile özel sektör idareleri nezdinde haklı kılınmasını ve karşılaşılabilecek diğer olası sorunların önüne geçilmesini teminen Irak'ın "yüksek riskli bölge" olduğu ve tahliyelerin T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın duyuruları doğrultusunda yapılarak işlerin durdurulması,
- Ülkede üstlenilmiş olan projeler için verilmiş olan banka teminat mektuplarının akıbetinin belirsiz olduğu, bu durumun firmaları son derece tedirgin ettiği, konuya ilişkin olarak BDDK, TBB ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları nezdinde gerekli önlemlerin alınabilmesi için girişimlerde bulunulması,
- Bazı Türk bankaları tarafından ilgili firmalara Irak'taki işlerinden dolayı taşıdıkları risk nedeniyle kredibilitelerinin azaltılabileceği uyarısında bulunulmakta olduğu,
- Türk müteahhitlik firmalarına teminat mektupları, hakedişler, makine ve ekipman ile diğer zarar ve ziyan konusunda başta Dışişleri ve Ekonomi Bakanlıkları olmak üzere ilgili Türk makamları tarafından gereken her türlü desteğin sağlanmasının beklendiği hususlarına dikkat çekilmiştir.

Öte yandan, Irak'taki gidişat, inşaat sektörüyle birlikte ticareti de son derece olumsuz etkilemektedir. TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, konuya ilişkin, *"Temmuz ayının ilk yarısında Irak'a ticaretimiz yarı yarıya azaldı. Gaziantep, Urfa, Hatay'dan düzenli raporlar alıyoruz. Kamyonlar giremiyor. Bu gidiş Türkiye açısından iyi değil. Eğer böyle devam ederse Türkiye'nin ihracat ve büyüme potansiyelini negatif etkiler."* değerlendirmesinde bulunmuştur.

Diğer taraftan, Kaddafi'den bu yana geçen 3 yıl sonunda ulusal bir ordusu ve anayasası bulunmayan, Genel Ulusal Kongre'nin istikrarlı bir yapıya sahip olmadığı Libya'da ise mevcut güvenlik sorunlarının giderek daha ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir.

Libya'nın doğusunda yoğunlaşan olaylar nedeniyle ortaya çıkan güvenlik sorunları sonucunda Haziran ayı başında T.C. Bingazi Başkonsolosluğu personeli Trablus'a transfer edilmiştir. Ülke genelinde nüfuzu giderek güçlenmekte olan General Khalifa Haftar'ın yürütmekte olduğu "Onur Operasyonunun" Sözcüsü Muhammed Hijazi tarafından 21 Haziran 2014 tarihinde, Libya topraklarının doğu kısmında, Mısır Amsaad sınır geçişinden Sirte şehrine uzanan bölgede bulunan Katar ve Türk vatandaşlarının bölgeyi terk etmeleri için 48 saat süre verildiği ve bu tarihten sonra tutuklanan Katar ve Türk vatandaşları hakkında gerekli işlemlerin yapılacağı yönünde bir açıklama yapılmıştır. Anılan açıklama sonrasında, söz konusu bölgede faaliyet göstermekte olan bir çok Türk müteahhitlik firması çalışanlarını Türkiye'ye getirmiş veya Trablus'a nakletmek yolunu tercih etmiştir.

Daha sonra 28 Haziran 2014 tarihinde yine Sözcü Muhammed HİJAZİ tarafından yapılan bir diğer açıklamada ise, Türk ve Katar vatandaşlarının ülkenin doğusunu 48 saat içinde terk etmeleri konusunda yanlış bir anlaşılma olduğu, anılan duyurunun Türk şirketlerinde resmi olarak çalışan işçileri ve görevlileri kapsamadığı, görev yerlerinden ayrılan Türk işçilerinin tekrar işlerinin başına dönmelerini bekledikleri, söz konusu duyurunun sadece resmi olmayan, gayri resmi olarak ülkede bulunan Türkleri kapsadığı belirtilmiştir. Anılan açıklamayı müteakip de, bazı firmalarımız çalışanları ile birlikte yeniden işlerinin başına dönmüştür.

Son olarak Trablus havaalanı çevresinde çıkan çatışmalar sırasında havaalanı kontrol kulesi ve pistin zarar görmesi sonucu Trablus havaalanı ulaşımına kapanmış olup, bu da ülkeden olası acil çıkışları ciddi biçimde zora sokmuştur.

ABD İNŞAAT SEKTÖRÜ

Pozitif göstergeler güçleniyor

ABD Genel Müteahhitler Birliği (Associated General Contractors of America) Baş Ekonomisti Kenneth Simonson'ın son dönemdeki değerlendirmelerine göre inşaat ekonomisindeki pozitif göstergeler güçlenmeye devam etmekte, sektörde istihdam artmaktadır. 2014 yılının I. çeyreği itibariyle diğer veriler işgücü ve inşaat malzemesi fiyatlarının ılımlı seyrettiği, endüstriyel projeler için yapılacak harcamalarda artış beklendiği, çok daireli konutlardaki artış oranının daha yüksek olduğu ve konut fiyatlarındaki artışın sınırlı düzeyde kaldığıdır.

Mühendislik ve müteahhitlik sektörüne yönetim danışmanlığı ve yatırım bankacılığı danışmanlığı hizmetleri sunan önde gelen firmalardan FMI'nin 2014 yılının ikinci çeyreğinde inşaat sektörünün görünümü konulu (Q2-2014 Construction Outlook) raporuna göre, 2014'ün I. çeyreğindeki rakamın %1 aşağı çekilmesi iyimserlikte ihtiyatlı bir büyüme beklentisine işaret etmekte, 2014'de inşaat sektöründeki üretimin 2013'e göre %7 artacağı tahmin edilmektedir.

FMI'ye göre, büyüme devam etmekle birlikte büyüme hızı ekonominin hala duraklama halinden kurtulamamış olduğunu gösterircesine yavaşlamaktadır. Bu durum firmaları yatırım yapmaktan, bankaları kredi vermekten, tüketicileri ise harcama yapmaktan alıkoymaktadır.

ABD'de yeni konut satışları verisi Mayıs ayında rekor kırmış, %1.6'lık yükseliş beklentisine karşın %18.6'lık artış göstermiştir. Bu rakam son 6 yılın en yüksek seviyesine, son 22 yılın ise en yüksek artış hızına işaret etmektedir. ABD'de Mayıs ayında ikinci el konut satışlarında da artış kaydedilmiştir. Mevcut durumda ABD konut sektörüne yönelik umutlar artmış durumdadır.

AVRUPA İNŞAAT SEKTÖRÜ

Ekonomideki toparlanmaya paralel seyrediyor

Avrupa Birliği Resmi İstatistik Bürosu olan Eurostat'ın ilk belirlemelerine göre inşaat sektöründe mevsimsel olarak uyarlanmış üretim 2014 Nisan ayında 2014 Mart ayına kıyasla Avro Bölgesinde (AB18) %0.8, AB28 bölgesinde ise %0.6 artış göstermiştir. Nisan 2013'e kıyasla Nisan 2014'de inşaat üretimi Avro Bölgesinde %8.0, AB28 Bölgesinde ise %7.2 artmıştır.

İnşaat Sektörü ve Üye Ülke Bazında Aylık Karşılaştırma

Nisan 2014'de inşaat üretiminin Avro Bölgesinde Mart 2014'e kıyasla %0.8 oranında artış göstermesinde bina inşaatlarının %1.0 oranında artması, mühendislik yapılarının ise %0.9 azalması rol oynamıştır. AB 28 Bölgesinde kaydedilen %0.6 oranındaki artışta ise mühendislik yapıları %0.8 azalırken bina inşaatlarının %0.9 artması etkili olmuştur.

En büyük üretim artışları sırasıyla Slovenya (%6.7), İspanya(%4.8) ve Portekiz'de(%4.5), en büyük azalmalar ise Polonya(-%5.4), Romanya(-%4.7) ve Slovakya'da(-%2.0) görülmüştür.

İnşaat Sektörü ve Üye Ülke Bazında Yıllık Karşılaştırma

Nisan 2014'de Avro Bölgesinde 2013 yılının Nisan ayına göre kaydedilmiş olan %8.0'lik büyüme bina inşaatlarının %9.4, mühendislik inşaatlarının ise %2.8 artmasından kaynaklanmıştır. Bu dönemde AB28 Bölgesinde kaydedilen %7.2'lik artışta ise bina inşaatlarındaki %8.6 ile mühendislik yapılarındaki %1.7 oranındaki artışlar rol oynamıştır.

İnşaat üretimindeki en büyük artışlar sırasıyla İspanya (%53.4), Slovenya(%48.8), Macaristan(%27.2) ve Polonya'da(%13.3), en büyük azalmalar ise Portekiz (-%9.0), Romanya(-%6.8), Slovakya (-%5.1) ve İtalya'da (-%5.0) kaydedilmiştir.

UFUK TURU

Rıfat HİSARCIKLIOĞLU, 23 Mayıs 2014, TOBB 70. Genel Kurul Toplantısı Konuşmasından
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı

Fert başına düşen milli gelirimiz son 6 yıldır 10 bin ABD Dolarında takıldı kaldı. 2023'de 2 trilyon ABD Doları milli gelir hedefini yakalamak istiyorsak her yıl %8 büyüme oranını yakalamak zorundayız. Şimdi ekonomiye yeni bir ivme kazandırıp yüksek büyümeyi sürdürmeliyiz. Ancak üretmek için cari açık veren, büyümek için borçlanan bir ülke olarak bunu başaramayız. Yüksek hızda nasıl büyüyecek, rekabet gücümüzü nasıl koruyacağız; **düşük tasarruf oranı engelini nasıl aşacağız**; kamu idaresindeki keyfilikten uzak, kurumsal bir yapıyı nasıl yerleştireceğiz; işgücü maliyetlerinden dolayı kaybettiğimiz rekabet gücümüzü kalite ve yenilikçilikle yeniden kazanabilecek miyiz, **tüm bunların cevapları da yeni bir büyüme modelidir. Bunun için de yapısal reforma ihtiyaç var.**

Marina WES, 24 Haziran 2014, Dünya Gazetesi
Dünya Bankası Türkiye Ofisi Başekonomisti

Türkiye sermaye girişlerine bağımlı bir ülke. Bu durum Türkiye'nin büyüme modeliyle ilgili geleceğe yönelik birtakım soru işaretlerini beraberinde getirecek.

Guilherme REIS, 23 Haziran 2014, Dünya Bankası GEP Raporunun Tanıtım Toplantısı
Dünya Bankası Türkiye Rekabet Programı Koordinatörü

Dünya ekonomisi açısından en önemli risklerin başında Doğu Avrupa'daki jeopolitik gerginlik geliyor. **Irak'taki son gelişmeler Türkiye dahil olmak üzere bölge ülkelerini olumsuz etkileyecek.**

Erdem BAŞÇI, 14 Haziran 2014, www.zaman.com.tr
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı

TCMB hem hukuken hem fiilen bağımsızdır. Herkes görüşlerini belirtebilir. Gazeteciler, bankacılar, politikacılar, herkes görüşlerini, eleştirilerini belirtebilir. TCMB tamamen şeffaftır, biz herkesi duyarız ve dinleriz, söylediklerini dikkate alırız. Biz herkesin görüşünü alarak yedi üye ile karar alırız.

Uğur GÜRSES, 20 Haziran 2014, Radikal Gazetesi
Ekonomi Yazarı

Ekonomide artık 'idare edilebilir' bir patikadan uzak olduğumuzu kabul edelim; içinde bulunduğumuz siyasal krizi çözmeden, içinde reformlar olan yeni bir ekonomi politikası çerçevesi ve programı oluşturmadan, faiz-kur döngüsünden çıkmamız zor. Sadece gerçeklerle yüzleşmemiz biraz zaman alacak.

Alaattin AKTAŞ, 26 Haziran 2014, Dünya Gazetesi
Ekonomi Yazarı

T.C. Merkez Bankası'nın 24 Haziran'da politika faizini %9.5'ten %8.75'e indirmiş olmasının temelinde **reel sektörü yatırıma yönlendirmekten çok inşaat sektöründeki sıkıntıyı hafifletmek çabası** yatmaktadır. Zira TÜİK'in 25 Haziran'da açıkladığı Mayıs ayına ilişkin konut satışı verileri sıkıntının boyutunu tüm çıplaklığıyla ortaya koymuştur.

Uğur CİVELEK, 25 Haziran 2014, Dünya Gazetesi
Ekonomi Yazarı

Durgunluğun devam edeceği, makro ihtiyati önlemlerin desteği ile kısa vadede fiyat istikrarsızlığının önlenmeye çalışılacağı, bol likidite ve düşük faizlerin faydadan çok zarar üretebileceği bir dönem bizi bekliyor olabilir. Durum böyle olunca risk alma isteğinin kaçınılmaz olarak azalması, küresel ticaret hacminin daralması ve gelişmekte olan ekonomilerin istikrarsızlaşması kaçınılmaz olacak gibi görünüyor. Başka bir deyişle yeni bir küresel krizin ayak sesleri herkesi rahatsız etmeye başlamış, ve buna bağlı endişeler de şimdilik bekle göre anlayışı ile tepkisizliği ön plana çıkarmış olabilir...

Philip STEPHENS, 5 Haziran 2014, Financial Times
Ekonomi Yazarı

Dünya post modern küresel yönetim rüyalarından uyanıp bir diğer büyük güç rekabeti çağına gözlerini açıyor.

Robert SHILLER, 18 Haziran 2014, Sürdürülebilir Kalkınmanın Finansmanı Konferansı
Ekonomi Profesörü, 2013 Nobel Ekonomi Ödülü

Türkiye global ekonomik şartlara bakıldığında iyi gidiyor. Özellikle konut fiyatları Avrupa Birliği'ne göre geride. Bu alanda oluşmuş herhangi bir balon yok. ABD ve Avrupa'dan daha iyi durumda ama balonun şişmeye başladığını söyleyebilirim. Özellikle enflasyondaki artışın emlak fiyatlarını da etkilemesi beklenebilir. Ama şu an için alarm veren bir durum yok.

Nouriel ROUBINI, Dünya Gazetesi
Ekonomi Profesörü

2 Haziran 2014

Ortadoğu ekonomik açıdan geri kalmanın çamurunda gömülü kalmaya devam ediyor. Yavaş büyüme, yüksek genç işsizliği ve yaygın ekonomik çaresizliğin tetiklediği Arap Baharı, Mısır ve Libya'da yerini uzun bir kışa bıraktı. Tek alternatifleri ise otoriter bir diktatörlüğe dönüş ya da politik kaos.

Bugün dünya, ekonomik ve politik ulusalcılığın kök vermesi ve serpilmesi için ideal bir toprak. Bugün ticaret ve küreselleşme karşısındaki geri tepme geçmişte yaşananlar da hesaba katılarak değerlendirilmeli ve sırada neyin olduğu düşünülmelidir.

9 Temmuz 2014

İsviçre, İsveç, Norveç, Finlandiya, Fransa, Almanya, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve tekrar İngiltere'de konut piyasaları köpürüyor. Ayrıca Hong Kong, Singapur, Çin, İsrail, Hindistan, Endonezya, Brezilya ve Türkiye'nin kentsel bölgelerinde ise balon oluşumu görülüyor.

Marc FABER, 10 Temmuz 2014, Cumhuriyet
Yatırım Uzmanı

Küresel ekonominin güç kazandığına inanmıyorum. Hatta zayıfladığını düşünüyorum... Küresel piyasalarda varlık balonu patlamaya başladı.

